

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΠΕΙΝΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ:

ΜΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΟΥ ΒΙΩΝΟΥΝ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ, ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ “ΧΩΡΙΣ ΧΑΡΤΙΑ” ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

«ΠΕΙΝΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ: ΜΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΟΥ ΒΙΩΝΟΥΝ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ, ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ “ΧΩΡΙΣ ΧΑΡΤΙΑ” ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

Η Έκθεση «Πείνα στην Ευρώπη: μια ανάλυση της επισιτιστικής ανασφάλειας που βιώνουν πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο, μετανάστες και άνθρωποι “χωρίς χαρτιά” στην Ελλάδα», αποτυπώνει τα συμπεράσματα και τις προκλήσεις της τρέχουσας κατάστασης σχετικά με την επισιτιστική ανασφάλεια με την οποία έρχονται αντιμέτωποι στην Ελλάδα πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο, μετανάστες και άνθρωποι “χωρίς χαρτιά”, τα οποία αναδείχθηκαν κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του προγράμματος Food For All («Φαγητό για Όλους») του Ελληνικού Φόρουμ Μεταναστών και της οργάνωσης INTERSOS HELLAS «Μια κοινοτική προσέγγιση για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης στην ενδοχώρα», που υποστηρίζεται από το Stichting Vluchteling – SV (Ολλανδικό Ίδρυμα Προσφύγων). Επιπρόσθετα, με τη συμβολή της HIAS Ελλάδος και του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ), επιχειρείται μια εις βάθος και βασισμένη σε στοιχεία ανάλυση των πολιτικών και νομοθετικών εμποδίων που συναντώνται στην ελληνική νομοθεσία.

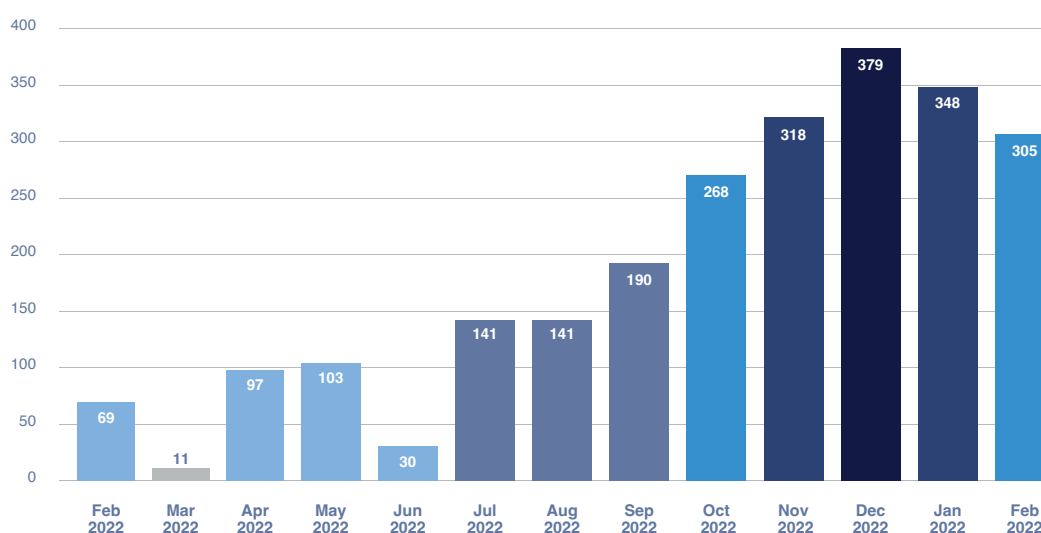
Η Έκθεση, πέρα της ποιοτικής και της ποσοτικής διάστασης που αναλύει, αποσκοπεί στην υποστήριξη πολιτικών μεταρρυθμίσεων για την κάλυψη βασικών αναγκών και εν τέλει την επιδίωξη αποτελεσματικής ένταξης. Προς αυτήν την κατεύθυνση, η Έκθεση παρουσιάζει την κατάσταση σε σχέση με τις κύριες προβλέψεις και πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο αναφορικά με τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας, καθώς και ορισμένες ενδεικτικές καλές πρακτικές που εφαρμόζονται από άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε., με στόχο την ανάδειξη και σύγκριση πολιτικών σχεδιασμών και των σχετικών αποτελεσμάτων αυτών. Με αυτόν τον τρόπο διατίθεται προς τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής ένα κατάλληλο προς χρήση πλαίσιο αναφοράς, προκειμένου να προχωρήσουν στην τροποποίηση των σχετικών δημοσίων πολιτικών.

Η Έκθεση αυτή, απέχει μακράν από το να αποτελέσει αντικείμενο πολιτικής εργαλειοποίησης, ενώ να καταγράψει την έκταση του φαινομένου της επισιτιστικής ανασφάλειας και ταυτόχρονα να σκιαγραφήσει το προφίλ εκείνων των ατόμων που, λόγω υψηλής ευαλωτότητας, βρίσκονται σε κατάσταση ακραίας αποστέρησης. Το παραπάνω καθίσταται ιδιαίτερα ανησυχητικό αν λάβουμε υπόψη τα πρόσφατα υψηλά ποσοστά του πληθωρισμού, των οποίων η αρνητική επίπτωση λαμβάνει ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις στα πιο ευάλωτα πληθυσμιακά στρώματα, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα. Το πρόγραμμα “Φαγητό για Όλους” είχε σχεδιαστεί για την κάλυψη των αναγκών των πλέον εκτεθειμένων σε συνθήκες αποστέρησης πληθυσμιακών ομάδων. Ωστόσο, ήδη από νωρίς, κατέστη ξεκάθαρο ότι οι διανομές φαγητού δεν θα ήταν σε θέση να καλύψουν τις αιτήσεις που υποβλήθηκαν για συμμετοχή στο πρόγραμμα.

Ένα στοιχείο που μας βοηθάει να αντιληφθούμε τη σοβαρότητα του προβλήματος είναι η σταθερή αύξηση του αριθμού των αιτήσεων που μπαίνουν σε λίστα αναμονής, ο οποίος έχει τετραπλασιαστεί από τον αρχικά προγραμματισμένο αριθμό ένα χρόνο μετά την υλοποίηση του προγράμματος.

Σύμφωνα με μια εκτίμηση, η οποία βασίζεται στο μέσο αριθμό μελών ενός νοικοκυριού βρίσκονται επί του παρόντος σε λίστα αναμονής ,περίπου 2.366 άτομα, συμπεριλαμβανομένων 1.233 ανηλίκων, ενώ δυσκολεύονται να καλύψουν τις βασικές διατροφικές τους ανάγκες και εκτίθενται σε σοβαρούς, σωματικούς και ψυχολογικούς, κινδύνους. Αν και οι λόγοι μπορεί να ποικίλλουν, αξίζει να επισημανθεί ότι αυτή η αύξηση των ατημάτων προς ένταξη στο πρόγραμμα φαίνεται να συμπίπτει με τη σταδιακή διαδικασία έξωσης κατοικίας των ωφελουμένων μέσω του στεγαστικού προγράμματος ΕΣΤΙΑ, η λήξη του οποίου αποφασίστηκε από την ελληνική κυβέρνηση για τα τέλη του 2022.

Monthly On Hold

ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

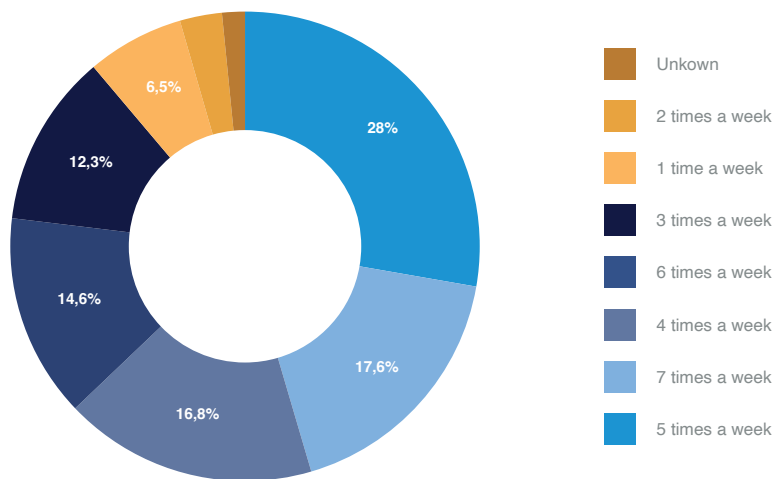
Από τα ευρήματα της υλοποίησης του προγράμματος, η επισιτιστική ανασφάλεια κρίνεται από σοβαρή έως μέτρια και φαίνεται να είναι αρκετά διαδεδομένη μεταξύ των ατόμων που το πρόγραμμα στοχεύει να βοηθήσει.

Στην πραγματικότητα, το 59,4% των ανθρώπων καταφέρνουν να έχουν πρόσβαση σε τροφή μόνο μία έως τρεις φορές την εβδομάδα, και κατατάσσονται στην κατηγορία εκείνων που βρίσκονται σε καθεστώς σοβαρής επισιτιστικής ανασφάλειας, σύμφωνα με την Κλίμακα Εμπειρίας Επισιτιστικής Ανασφάλειας (FIES) που υιοθετήθηκε από τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO).

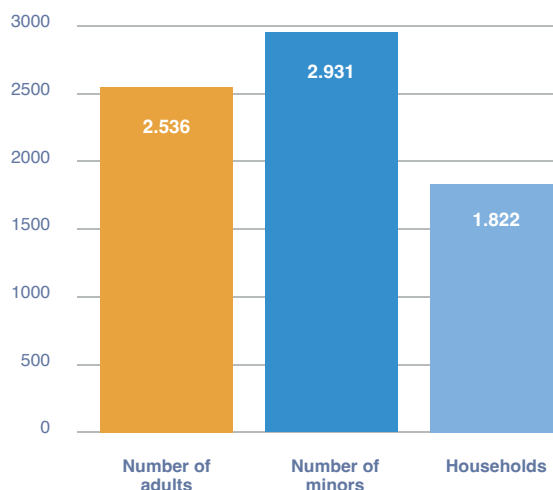
Επιπλέον, ακόμη και εκείνοι που ισχυρίστηκαν ότι έχουν πιο τακτική πρόσβαση σε τροφή σε εβδομαδιαία βάση, δεν μπορούν πάντα να εξασφαλίσουν ποιοτικά και θρεπτικά τρόφιμα, τα οποία είναι πιο ακριβά, με αποτέλεσμα τα υψηλά ποσοστά υποσιτισμού και παχυσαρκίας.

Από τον Φεβρουάριο του 2022 έως τον Φεβρουάριο του 2023, το πρόγραμμα υποστήριξε 1.979 οικογένειες και συνολικά 5.932 άτομα, η πλειονότητα των οποίων ήταν ανήλικοι (54%), αναδεικνύοντας τις εντεινόμενες ανάγκες σίτισης που πλήττουν μια ηλικιακή ομάδα για την οποία ο υποσιτισμός μπορεί να προκαλέσει σοβαρές μακροπρόθεσμες συνέπειες. Η εν λόγω διαπίστωση προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία υπό το φως των στοιχείων που αποδεικνύουν ότι η επισιτιστική ανασφάλεια μπορεί να επηρεάσει τις γνωστικές ικανότητες των παιδιών, διαιωνίζοντας εκ των πραγμάτων μορφές ανισότητας. Πιο συγκεκριμένα, από τα 2.932 παιδιά του προγράμματος, σχεδόν 1 στα 3 είναι κάτω των 4 ετών. Όπως επισημαίνουν πολλές μελέτες, οι ελλείψεις αναφορικά με την σωστή διατροφική πρόσληψη στα πρώτα στάδια της ζωής μπορούν να παρεμποδίσουν σοβαρά την ανάπτυξη των παιδιών. Επιπλέον, οι ελλείψεις αυτές μπορεί να προκαλέσουν σοβαρές μακροπρόθεσμες συνέπειες, ακόμη και αν συμβαίνουν στην προγεννητική φάση, όταν συνδέονται με "κακές επιδόσεις σε τεστ γλωσσικής κατανόησης, (...) καθυστερήσεις στην κοινωνικοσυναισθηματική, γνωσιακή, κινητική και νευροφυσιολογική ανάπτυξη".

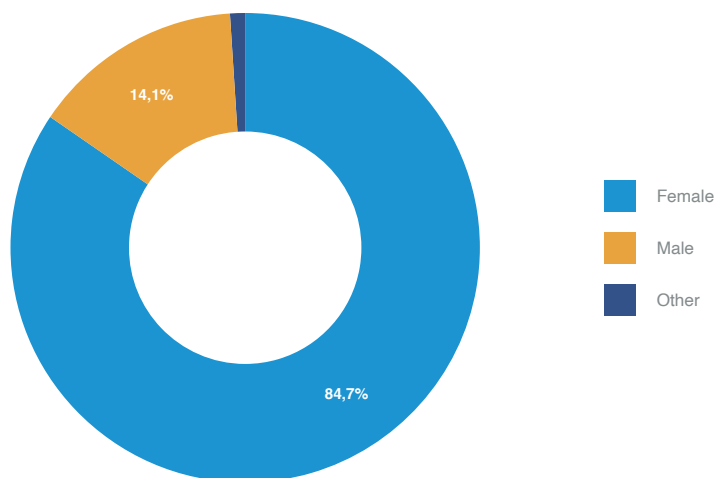
Inability to Find Food

Total Beneficiaries and Households

Gender

Η δημογραφική ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω των επιτόπιων συνεντεύξεων δείχνει επίσης ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ατόμων που υποστηρίζονται από το έργο (84,7%) είναι γυναίκες και κορίτσια. Ο κίνδυνος για τα άτομα αυτά να καταφύγουν στο σεξ (ως μέσο) επιβίωσης είναι πολύ υψηλός, όπως μαρτυρούν οι ίδιες.

Πράγματι, οι γυναίκες και τα κορίτσια αυτά περιθωριοποιούνται, και έχουν αντικειμενικά περιορισμένη πρόσβαση - σε βιοποριστικά δίκτυα για την κάλυψη των προσωπικών διατροφικών αναγκών και των αναγκών σίτισης των οικογενειών τους, ενώ προκύπτουν συχνά ανησυχίες και εκτιμήσεις σχετικά με το ενδεχόμενο διεξαγωγής σεξουαλικών πράξεων για λιγοστά χρήματα. Οι ίδιες ανησυχίες και εκτιμήσεις προκύπτουν και για την εξεύρεση κατάλληλου και ασφαλούς στέγαστικού πλαισίου για να κατοικήσουν μαζί με την οικογένεια τους.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Σύμφωνα με την εκτίμηση των υφιστάμενων εμποδίων, δημιουργούνται προκλήσεις για τον εν λόγω πληθυσμό στο να καταστεί ικανός να επωφεληθεί από τα μέτρα κοινωνικής πρόνοιας, και γίνεται σαφές ότι υφίστανται νομικά κριτήρια που εισάγουν σοβαρές διακρίσεις εις βάρος του.

Πιο συγκεκριμένα, για τους/τις δικαιούχους διεθνούς προστασίας καθώς και για τους/τις κατόχους αδειών διαμονής που εκδίδονται δυνάμει του Ελληνικού Μεταναστευτικού Κώδικα, η νόμιμη παρουσία τους στην επικράτεια για πέντε έτη ή περισσότερα, συνεχόμενα ή μη, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για να έχουν πρόσβαση στα δικαιώματά τους.

Ως προς το θέμα αυτό, τον Ιανουάριο του 2023, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε διαδικασία παράβασης κατά της Ελλάδας για την μη τήρηση των υποχρεώσεών της, οι οποίες απορρέουν από το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

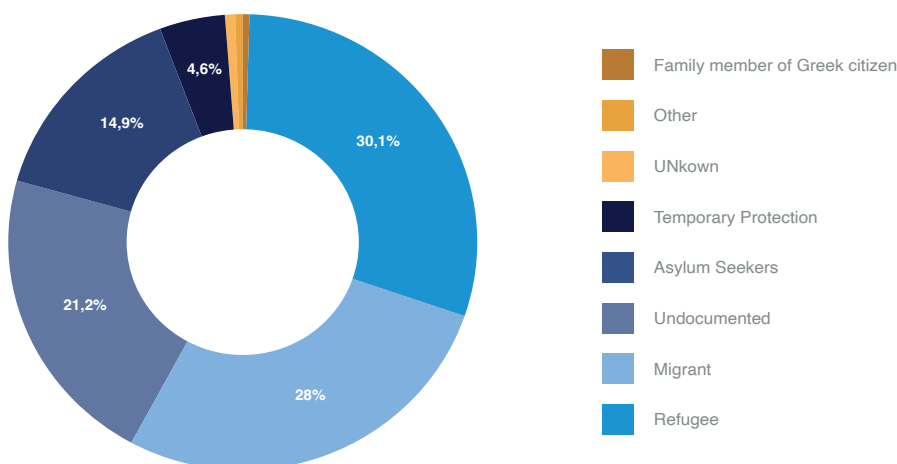
Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί στο πλαίσιο του προγράμματος Φαγητό για Όλους, παρατηρούνται και διοικητικής φύσεως εμπόδια, πέραν των νομικών: η διάρκεια και η πολυπλοκότητα των γραφειοκρατικών διαδικασιών αποθαρρύνουν πολλούς/ές κατ'αρχήν δικαιούχους από το να έχουν πρόσβαση σε μέτρα κοινωνικής στήριξης.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί το νομικό κενό κατά την χρονική περίοδο αναμονής για την ανανέωση των αδειών διαμονής, που συχνά μπορεί να διαρκέσει περισσότερους από 6 μήνες. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, διακόπτεται η πρόσβαση των δικαιούχων στις παροχές κοινωνικής πρόνοιας, την υγειονομική περίθαλψη και στην αγορά εργασίας, οδηγώντας σε έναν φαύλο κύκλο επαναλαμβανόμενου αποκλεισμού τους από την απόλαυση των δικαιωμάτων τους. Επιπλέον, οι ελλείψεις σε υπηρεσίες διερμηνείας στον δημόσιο τομέα, υποδηλώνουν την ύπαρξη γλωσσικού περιορισμού.

Όσον αφορά τους/τις αιτούντες/ούσες άσυλο, εκτός από τις καθυστερήσεις που βιώνουν στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, που συχνά τους αφήνει εκτεθειμένους για αρκετούς μήνες, παράλληλα αντιμετωπίζουν σοβαρές μορφές στέρησης, λόγω των ανεπαρκών συνθηκών υποδοχής στις Δομές Φιλοξενίας/ Προσωρινής υποδοχής, γεγονός που εγείρει σοβαρά ερωτήματα για το εάν εξασφαλίζεται ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης για αυτούς τους ανθρώπους.

Τέλος, οι άνθρωποι χωρίς έγγραφα, όπως οι μη καταγεγραμμένοι/-ες ή οι απορριφθέντες/-είσες αιτούντες/-σες άσυλο, δεν είναι επιλέξιμοι για κανενός είδους κοινωνικές παροχές. Επιπλέον, δεδομένου ότι η Ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να διακόψει την παροχή σίτισης σε όσα άτομα εξακολουθούν να βρίσκονται εντός του συστήματος υποδοχής, αλλά εκτός της διαδικασίας ασύλου, η εναλλακτική που διαθέτουν για την σίτισή τους περιορίζεται στα συσσίτια ή σε άλλες μορφές πρωτοβουλιών αλληλεγγύης. Όλα τα παραπάνω εκθέτουν σε κίνδυνο ακόμα περισσότερο τις πιο ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, γεγονός που εγείρει σοβαρές αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα της στρατηγικής ένταξης που εφαρμόζει η Ελλάδα.

Legal Status Percentage

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα εκθεση προτείνει μια σειρά πολιτικών δράσεων για μια περισσότερο συμπεριληπτική και ανθεκτική κοινωνία, στην οποία η ανάπτυξη επιτυγχάνεται “χωρίς να μένει κανείς πίσω”. Κάνουμε έκκληση στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής:

- Να εξετάσουν την διασφάλιση πρόσβασης στην κοινωνική πρόνοια με τρόπο που δεν θα προωθή τις διακρίσεις, μέσω της άρσης των νομικών εμποδίων, τα οποία παρεμποδίζουν την ικανοποίηση βασικών αναγκών του πληθυσμού.
- Να ενισχύσουν την καταλληλότητα των μέτρων στήριξης βάσει εισοδήματος, προσαρμόζοντας περιοδικά το ποσό τους στη διακύμανση των οικονομικών κύκλων.
- Να εξετάσουν την ανάπτυξη δεικτών ώστε να εντοπίζεται το εύρος της διατροφικής ανασφάλειας στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένου του πληθυσμού που αναφέρεται στην έκθεση και που παραλείπεται από τα επίσημα εθνικά στατιστικά.

Να αναγνωριστεί η διασύνδεση ανάμεσα στην διατροφική ανασφάλεια, την φτώχεια και την κοινωνική περιθωριοποίηση και συνεπώς να αναπτυχθούν αθροιστικές πολιτικές ένταξης καθώς και συμπληρωματικές πολιτικές προκειμένου να καλυφθούν οι ουσιαστικές ανάγκες του ευάλωτου πληθυσμού.

- Να δωθεί βήμα στις μεταναστευτικές κοινότητες και σε άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών, για την εμπλοκή τους στον εντοπισμό κενών που αποτρέπουν την πρόσβαση στην κοινωνική πρόνοια.
- Να επεκταθεί η καταληκτική προθεσμία εξόδου από τουπάρχον συστήμα Υποδοχής για τους ωφελούμενους διεθνούς προστασίας, προκειμένου να τους δωθεί επαρκής χρόνος να αντιληφθούν το Ελληνικό σύστημα διοίκησης, το σύστημα εργασίας και το κοινωνικοοικονομικό σύστημα γεγονός που θα επιτρέψει την επίτευξη ενός καλύτερου επιπέδου αυτονομίας και κοινωνικής ένταξης.

INTERSOS

Humanitarian Organisation

www.intersos.gr